

W dniu 2.12.2013 odbyło się w Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie spotkanie z cyklu „Historia w przestrzeni publicznej” w ramach Klaus Zernack Colloquium. Dr hab. Andreas Rüter wygłosił wykład na temat „Swojska obcość. Semantyki i funkcje pogan w chrześcijańskich misjach w europejskim średniowieczu” a prof. Christian Lübke opatrzył go fachowym komentarzem. Całość moderował prof. Michael G. Müller (Instytut Historyczny Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg).

W wykładzie Andreas Rüter skupił swoją uwagę na problemie „obcego” w europejskim średniowieczu. Na podstawie analizy kluczowych źródeł dotyczących średniowiecznych misji chrystianizacyjnych w Europie przedstawił on różne opisy pogan z naciskiem na aspekty religijne, etniczne i społeczne. Referentowi nie chodziło przy tym o przedstawienie historii pogan w średniowieczu samej w sobie, ale przede wszystkim o ukazanie semantycznych możliwości fenomenu pogaństwa. W centrum wykładu znajdowały się zatem rozmaite dychotomie jak: grzeszny-czysty, pełen przemocy-pokojowy lub zakłaman-ywierny, które obecne są w licznych przekazach źródłowych. Na wybranych przykładach Rüter wskazał na zachodzące w dyskursie pogan dywergencje i ambiwalencje. Jednym z przykładów były wyprawy krzyżowe, stanowiące swoistą cezurę wczesnego średniowiecza i będące formą chrystianizacji przy zastosowaniu przemocy. Na koniec referent stwierdził, że pojęcie poganina należy definiować zawsze w oparciu o kontekst historyczny i ujmować je wieloperspektywicznie.

Prof. Lübke w swoim komentarzu podkreślił znaczenie ksenologii dla badania problemów średniowiecza, gdyż doświadczenie związane z „obcym” towarzyszy całej tej epoce. Zaproponował, by do semantyki pogaństwa włączyć pojęcie synkretyzmu. Jego zdaniem duży potencjał analityczny posiada również zbadanie religii pogan, która wykazuje ścisłe powiązanie z przyrodą oraz posiada własne bóstwa.

Po obu wystąpieniach nastąpiła dyskusja. Słuchacze stawiali pytanie o koncepcje „obcego” w podróży Marco Polo oraz o średniowieczne funkcje stereotypów opartych o religijność. Ponadto podniesiono postulat ściślejszego zdefiniowania pojęcia poganina, także w oparciu o doświadczenia z innych terytoriów.

Spotkanie to było ostatnim z cyklu „Historia w przestrzeni publicznej” w roku 2013. Skupiając uwagę na średniowiecznych kontekstach, wykład ten rozszerzył ujmowanie fenomenu wykorzystywania historii dla różnych celów, gdyż także w średniowieczu konstruowano tożsamości w oparciu o doświadczenia z przeszłości.